

ფასი 6 კაპ.

ფასი გაზეთისა : წლის დამლევაზე 1 მ. 60 კ., სამის თვით — 80 კ., ცალკე ნომერი 6 კ. ხელის მაწება შიდადებს რედაქციაში : განოვის ქუჩა, სახლი გურგენოვისა № 8 და წება-კითხვის საზოგადოების მდებარეობაში.

ქოველკვირული სახალხო გაზეთი

შინაარსი

როდის ვიქნებით თავისუფლები. — გლეხის ჩივილი. — საუბარი გლეხებთან. — ხალხის ფული. — გლეხის ლექსი. — მუშის წერილი. — ცა იღრუბლება. — ჩვენებური ამბები. — რუსეთი. — კანონი.

„გლეხის“ რედაქცია გადავიდა განოვის ქ., სახლი გურგენოვისა, № 8, ქალაქის საბჭოს მახლობლად.

რედაქცია ღია არის დღის 9 საათიდან 1 საათამდის და საღამოს 4 სათიდან 6 საათამდის.

რედაქციორის ნახვა შეიძლება ყოველ დღე 10—12 საათამდის.

რედაქციის კანტორა უმორჩილესად მთხოვს აგენტებს ანგარიშის გასწორება დააჩქარონ და ეცადნენ თვეში ორჯერ წარმოადგინონ გაყიდულ გაზეთის ფული.

როდის ვიქნებით თავისუფლები

—:—

ჩვენ გავიცანით, თუ როგორ უნდა მოეწყოს მიწის მფლობელობა და სარგებლობა. ახლა ვნახოთ, როგორ უნდა მოვაწყოთ თავისუფლების საქმე, როგორი მართვა-გამგეობა დავაწესოთ, რომ სამართალი და თანასწორობა სუფევდეს ადამიანთა შორის.

მაგრამ სანამ ამის შესახებ ვიტყვოდეთ რასმე, გავიხსენოთ, თუ რა არის მართვა-

გამგეობა საზოგადოთ და როგორი მართვა-გამგეობა არსებობს დღეს რუსეთში და კერძოთ ჩვენს ქვეყანაში. როდესაც ადამიანები ერთად ცხოვრობენ, ერთ ხალხს ან სახელმწიფოს შეადგენენ, საჭიროა, ყოველი ადამიანი ისე ცხოვრობდეს, რომ მეორე ადამიანს ვნება არ მოუტანოს, რომ ერთმა არ მოიქმედოს ისეთი რამ, რაიც სხვებისათვის საზარალოა; საჭიროა, ადამიანების ერთმანეთთან დამოკიდებულობა შეთანხმებული და წესიერი იყოს, საჭიროა, რომ ყოველმა ადამიანმა იცოდეს თავისი მოვალეობა მეორე ადამიანის და მთელი საზოგადოების წინაშე, საჭიროა გამორკვეული იყოს, თუ რის უფლება აქვს ყოველს მოქალაქეს, თუ როგორ უნდა აგოს პასუხი იმან, ვინც მაგალითად საზოგადო საქმის თავში დგას და საზოგადოების წინააღმდეგ მოქმედობს და სხ. ამის მოსაწყობად საჭიროა წესები, ანუ როგორც ჩვენ ვეძახით, კანონები.

საზოგადოებას, ხალხს, სახელმწიფოს საერთო საჭიროება აქვს. ასეთი საერთო საჭიროებაა სახალხო განათლება, ფოსტა, სასაქარტლო, ჯარი, ურთიერთობა გარეშე ხალხსა და სახელმწიფოსთან და სხ. ამ საერთო საჭიროების დასაკმაყოფილებლად საჭიროა ხარჯი, რომელიც უნდა

გამოიღოს მთელმა ხალხმა. ყოველ წელიწადს უნდა შესდგეს სია, თუ რა და რა საჭიროება აქვს ხალხს და რამდენი ფულია საჭირო ამის დასაფარავად, ამის შემდეგ უნდა გამოანგარიშებულ იქნას, თუ საიდან და ვისგან რამდენი უნდა შეიკრიბოს ფული, ვინ რამდენი უნდა გადაიხადოს ხარჯი საერთო საჭიროებისათვის.

დავაწესეთ კანონები, დავაწესეთ ხარჯები, მაგრამ ეს არ კმარა. კანონს შესრულება უნდა, თუ ვინმე დაარღვია კანონი, პასუხი უნდა აგოს, გასამართლებული უნდა იქნეს. მაშასადამე საჭიროა სამართალი. აი, ამ კანონების გამოცემას, ხარჯების გაწერას და შეკრეფას, სასამართლოს მოწყობას, საერთო საქმეების საერთოთ გაძღოლას — ყველაფერს ამას უწოდებენ მართვა-გამგეობას. ყოველ ხალხში ან სახელმწიფოში იმნაირი მართვა გამგეობაა, თუ როგორია კანონები, სასამართლო, როგორაა გაწერილი ხარჯები, ვის აბარია საერთო საქმეები.

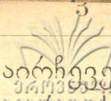
დღეს რუსეთში ისეთი მართვა-გამგეობაა, რომელიც მუშა ხალხს ჩაგრავს, სულს უხუთავს, ყოველის მხრით ავიწროვებს. დღეს რუსეთში ისეთი კანონებია გამოცემული, რომლებიც სასარგებლოა მარტო ერთი მუჭა მდიდრებისათვის, ხელმწიფისა და მისი ნათესავებისათვის, მინისტრებისა, გუბერნატორებისა და სხვა მოხელეებისათვის. ხალხს არაფრის ნება არა აქვს, ყველგან გაბატონებულნი არიან მეფის და მინისტრების დაყენებული კაცები. ფაბრიკებსა და ქარხნებში უთვალავი მუშაა, დღე და ღამე გამწარებული მუშაობენ, მათის ოფლით მექარხნეება მილიონებს იგებენ, თვითონ მუშები კი ღატაკად ცხოვრობენ, ხეირიანი ბინა არ აქვთ, ავად გახდებიან და მათთვის არც წამალია და არც ექიმი. რუსეთში აურიცხველი მიწაა, მაგრამ მიწის მუშა გლეხებს ერთი მტკაველი მიწა არ გააჩნიათ, შიმშილით კვდებიან. ამას წინად რუსეთს ომი ჰქონდა იაპონიასთან. ვისთვის იყო საჭირო ეს ომი? რასაკვირველია, ხალხი წინამდგეი იყო ომის, ამ ომმა გააღატაკა ხალხი, ნახევარი მილი-

ონი ადამიანი იმსხვერპლა დაიღუპა. გაბედავს ხალხის შვილი, ხმას ამოიღებს და მაშინვე ომზედ უარესი აზრები დაუდგება: მთავრობა მიუსევს კაზაკებს, რომლებიც ერთიან აიკლებენ და ააოხრებენ მის სახლ-კარს. გადასახადები ისეა განაწილებული, რომ უფრო ღარიბებს აწვევა კისერზე; მერე ეს ფული ხალხის საჭიროებისთვის კი არ იხარჯება, არამედ უფრო მეტი წილი მეფეს, მინისტრებს, გენერლებს, ჯაშუშებს, ჯალათებს და პოლიციელებს ეძლევათ. სასამართლოც ისეა მოწყობილი, რომ ადამიანი მისგან სამართალს ვერ ეღირსება; სასამართლოც მთავრობის კაცებს და მდიდრებს ემსახურება და არა მუშა ხალხს.

რატომ არის ასეთი უსამართლობა და უწყობა დღეს რუსეთში? იმიტომ, რომ მართვა-გამგეობა ხალხის ხელში კი არაა, არამედ მეფის, მინისტრების და სხვადასხვა „ჩინონიკების“ ხელშია; იმიტომ რომ მთავრობა ხალხის მტერია და თავის ბედნიერებისათვის ფიქრობს და არა ხალხის გაჭირვებისათვის.

თავისთავად აშკარაა, რომ სამართალი, ნამდვილი კანონი, წესი მაშინ იქნება, მაშინ დამყარდება თავისუფლობა, როცა მოისპობა დღევანდელი მთავრობა, დღევანდელი „ჩინონიკობა“ და ხალხი თვითონ გაუძღვება ყველა თავის საქმეებს. ხალხს სრულებით არ სჭირია არც სხვისი მეფობა, არც სხვისი მინისტრობა, არც სხვისი გუბერნატორობა. სამართლიანი მართვა-გამგეობა სწორედ მაშინ იქნება, როცა თვითონ ხალხი იქნება ყველაფრის თავი და გამგე. მაშინ მართვა-გამგეობა მოწყობილი იქმნება მუშა ხალხის სასარგებლოდ და არა ისე, როგორც დღეს არის.

ამისათვის საჭიროა, რომ თავისუფლების საქმეც ისე მოეწყოს, როგორც მიწის საქმე. ზევით ვსთქვით, რომ როცა ადამიანები ერთად ცხოვრობენ, ერთს საზოგადოებას შეადგენენ, საერთო ცხოვრების მოსაწყობად საჭიროა წესები, კანონები. უეჭველია, ეს კანონები მაშინ იქნება კარგი, როცა მთელი ხალხი შეიმუშავებს

მათ, როცა კანონი მთელი ხალხის სურვილის გამომხატველი იქნება, როცა ხალხი თვითონ დაადგენს იმის კანონს, თუ როგორ მოაწყოს თავისი საზოგადოებრივობა. საერთო საჭიროების დასაკმაყოფილებლად საჭიროა ფული, ხარჯი, სამართალი მოითხოვს, რომ ეს ხარჯი განაწილდეს შეძლების კვალობაზე, ვისაც მეტი აქვს, მეტიც გადაიხადოს, ვისაც ნაკლები აქვს — ნაკლები, ღარიბი კი სრულებით ნურაფერს გადაიხდის. ამასთანავე საერთო ფული ნამდვილი სახალხო საჭიროებისათვის უნდა დაიხარჯოს და არ გაიფლანგოს, როგორც ღდეს, მეფესა და მის ნათესავებზე, გენერლებსა და ჯაშუშებზე. სასამართლო უნდა იყოს ხალხის სინდისი, უნდა ადევნებდეს თვალყურს, რომ კანონი არავისაგან დაიხაგროს, რომ ერთმა ადამიანმა არ შელახოს მეორეს უფლება, რომ მდიდარმა არ შეაფროვოს ღარიბი; სამართლის წინაშე ყველანი თანასწორნი უნდა იყვნენ, ყველა პასუხს უნდა აგებდეს დანაშაულისათვის.

ყველაფერი ეს შესრულდება მაშინ, როდესაც ხალხი თვითონ გამოსცემს კანონს; როდესაც ხალხი გააწესებს გადასახადებს და დახარჯავს საზოგადოებრივებს, როდესაც მოსამართლეები იქნებიან ხალხისავე არჩეული ხალხის შვილები. სოფელი თვითონ მოაწყობს თავის სასოფლო საქმეებს, გამართავს სკოლას, გაიყვანს გზებს, დაარსებს საზოგადოებრივ მალაზიას, დაიჭირავებს ექიმს თუ ფერშალს, აირჩევს ასის თავს და ათის თავებს სხვადასხვა მინდობილობის შესასრულებლად. რამდენიმე სოფელი შეერთდება და შეადგენს ერთს საზოგადოებას, რომ შეერთებულის ძალით გაუძღვეს საქმეებს. მაგალითად გზა გასაყვანი, რომელიც რამდენიმე სოფლისთვის არის საჭირო, ან შეიძლება ერთ სოფელს არა აქვს იმდენი საღსარი, რომ მარტო დაიჭირავოს ექიმი, — ამისათვის საჭიროა ერთად მოქმედება. მერე რამდენიმე საზოგადოება შეერთდება და შეადგენს ერთს მაზრას და მთელი მაზრის მცხოვრებნი ან პირდაპირ ან რწმუნებულების შემწეობით

გაუძღვებიან მაზრის საქმეებს, აირჩევენ მოსამართლეებს, აირჩევენ მაზრის უფროსს, გამოსცემენ ადგილობრივ კანონებს, შეერთებულის ძალით დაიკმაყოფილებენ ადგილობრივ საჭიროებას. რაც საქართველოში მაზრებია — ისინი კიდევ შეერთდებიან და საქართველოს ყველა მცხოვრებნი ერთად მოაწყობენ საერთო საქმეებს, გამოსცემენ საერთო კანონებს. ასევე შეკავშირდებიან კავკასიის სხვადასხვა ნაწილები და კავკასიაც შეუერთდება რუსეთს, რომ ერთად მოიგერიონ შემოსეული მტერი, ერთად დაიჭირონ საქმე სხვა სახელმწიფოებთან, ერთნაირი ფული იქონიონ, ერთად მოაწყონ ფოსტა, ერთნაირი ბაჟები დააწესონ უცხოეთის საქონელზე და სხვა.

რა კი ასე მოეწყობა საქმე, მაშინ საჭირონი არ იქნებიან „ჩინოვნიკები“, არც დიდი და არც პატარა მოხელე. ხალხი და მისი არჩეული კაცები გაუძღვებიან და გააკეთებენ ყველაფერს.

გლეხის ჩივილი

—:—

დღე და ღამე, პირუტყვივით,
სულ რომ სხვისთვის ვიმუშავო,
რალად გავჩნდი?... მოკვდი ბარემ,
შე ტიელო ჩემო თავო!..

—

სივავლაზე, სილატაკე
და ცხოვრება საბედ-შავო,
ქუდ-ბედად ვინ დაგაყოლა,
შე ტიელო ჩემო თავო!..

—

არც სახლკარი, არც საწოლი
და არც მიწა სამუშავო!
ყველა ბატონს და ხელმწიფეს,
შე ტიელო ჩემო თავო!..

—

შვილს გამოზრდი... მისი მოვლით
დღენი უნდა გაიშავო.
მერე შენ რა?... მითხარ, შენ რა,
შე ტიელო ჩემო თავო?!..

—

ოცდა ერთის შესრულდება,
 საბრალო და საცოდავი,
 მთავრობა გთხოვს: „საღდათი-ო“,
 შე ტიელო ჩემო თავო!..

მერე რისთვის? იმისთვის, რომ
 როცა მტარვალს გაემკლავო,
 შენივე შეილის ხელით მოგკლავს,
 შე ტიელო ჩემო თავო!..

მაგრამ კმარა! ძირს მთავრობავ,
 ბატონო და სალოცავო!
 შენ შენს მეტი ვერვინ გიხსნის,
 შე ტიელო ჩემო თავო!..

ბ. ახოსპირელი.

საუბარი გლეხებთან

გლეხის მდგომარეობა

იშვიათად მოიძებნება ისეთი მუშა, რომელიც თქვენზე გაჭირვებული იყოს და თქვენზე ცუდად ცხოვრობდეს.

შედარებით თქვენთან ბევრი ქალაქის მუშა მეფურად ცხოვრობს. აბა ერთი ვნახოთ, რა გაქვთ თქვენ სასიხარულო ცხოვრებაში? რას გარგიათ თქვენ ეხლანდელი განათლება? რა გიშველათ, რა სარგებლობა მოგიტანათ მეცნიერებამ, ხელოვნებამ და მრეწველობამ!

მთები მალაროებით დათხარეს, ზღვები არხებით შეაერთეს, ფაბრიკები და ქარხნები მუშებით აავსეს, აუარებელი მანქანები მოიგონეს, უშველებელი შენობები ააშენეს, მოიგონეს ტელეგრაფი, ათასნაირი მანქანები და წამოქიმეს ურიცხვი სასახლები, თეატრები, ძეგლები და ეკლესიები; გაჩნდა სამაგალითო ხელოვნება, ათასი სხვა და სხვახაირი მეცნიერება; მაგრამ თქვენ რა? რა გიშველა თქვენ ხელოვნებამ და მეცნიერებამ? რით შეგიმსუბუქეს გაჭირვებული ცხოვრება? არაფრით.

თქვენი სიცოცხლე ისევე მწარეა, როგორც იყო ასი წლის წინად.

ზაფხულში და გაზაფხულში თავისუფალი და უსაქმო მდიდრები დასასვენებლად და წმინდა ჰაერის სასუნთქავად სოფლებში მოდიან და ბუნებით სტკბებიან, თქვენ კი ამ დროს რიჟრაჟიდან მზის ჩასვლამდის მუშაობთ; ზამ-

თარში ეს ბატონები ქალაქებში ედგებიან, რომაში არიან, ერთ ღამეში ათასობით ვლახგვენ და აღარ იციან, რაში დახარჯონ თქვენი ნაოფლარი, თქვენ კი საქონელთან ერთად ცხოვრობთ და აყროლებულ ჰაერში იხრჩობით.

თქვენი მინგრეულ-მონგრეულ ქოხებში სივიწროვება. ავადმყოფობა თითქმის მუდმივი სტუმარია თქვენს ოჯახში.

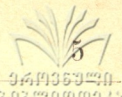
თქვენ სკამთ ლობიოს, კართოფილს, შეინდის შექამანდს, დომხალს, ლომს და მკადს, ხორცს კი იშვიათად ხედავთ. თქვენ კატორგელივით მიბმული ხართ სხვის მიწაზე და სხვის ადგილზე. როცა ერთი ან ორი გროში დაგჭირდებათ, თქვენ მაშინვე ცხრამთას იქით მიდიხართ დღიურ სამუშაოს საშოვნელად.

თქვენ არც ფული გაქვთ და არც დრო, რომ ან თქვენ ისწავლოთ რამე, ან შეილებს ასწავლოთ და ამიტომ მუდმივ გაუნათლებელი და უცოდინარი ხართ. მდიდრებს წინანდებურად სძულხართ და ეზიზღებით მხოლოდ იმიტომ, რომ ორიოდ გროში ვერ იშოვებთ და განათლება ვერ მიიღებთ. იმათ არა სწამთ, რომ თქვენ სარგებლობა მოგაქვთ კაცობრიობისთვის, რომ თქვენ ხართ ამ ქვეყნად მუქთახორების მარჩენელი და მხოლოდ თქვენ ჰკვებავთ მთელ ქვეყანას პურითა და ჭირნახულით.

თუ გაბედეთ და ჰაპიროზი ჩაიდეთ პირში, მემამულენი და მღვდლები გარყენილ და გაფუჭებულ კაცს დაგიძახებენ. თუ უქმე დღეში თქვენმა ცოლებმა, რომელნიც თქვენსავით მუშაობენ და შრომობენ, ხეირიანი კაბები ჩაიცვეს, ქალბატონები ერთ აყალმაყალს ასტეხენ ხოლმე: აი რაზე ხარჯავს გლეხის ქალი თავის ფულსაო, თვითონ კი დღე და ღამე ფარჩაში და აბრეშუმში დაიარებიან, ხელიდან ხელთათმანებს არ იშორებენ და მთელი დღე მხოლოდ იმას ფიქრობენ, ხვალ როგორი ტანისამოსი შევაკერინოთო.

თუ თქვენ მოჯამაგირედ მიდიხართ ბატონთან, თქვენი ცხოვრება ნამდვილ ჯოჯოხეთად გადაიქცევა. თქვენ მაშინ ნამდვილი მონა ხართ და არაფრით განირჩევით ბატონის საქონლისაგან.

თუ იჯარით იღებთ მიწას, მოვალე ხართ

აუარებელი საიჯარო გადასახადი გადაიხადოთ და ბოლოს უნდა გაკოტრდეთ.

თუ თქვენ მონადელე ხართ და ბატონის მიწაზე ცხოვრობთ, ნახევრად თქვენ და თქვენი ოჯახი ბატონისა ხართ. წამდაუწუმ ძღვენი უნდა მიართვათ, მუშაობაში უნდა უშველოთ, შეშა უნდა მოუტანოთ, მოურავს უნდა მიეფეროთ და რამე აჩუქოთ, თორემ სიცოცხლეს გაგიმწარებთ.

სიბერეში ან სრული სილატაკე მოგელით, ან მათხოვრობა. რამდენი ოჯახი დაინგრა ასე, რამდენი გალატაკდა, რამდენი გადასახლდა სხვაგან და რამდენს მოელის ასეთივე ბედი!

მერე ვისი ბრალია ყველაფერი? ვინ არის დამნაშავე, ვინ არის თქვენი დამლუპველი? ამაზე შემდეგ მოვილაპარაკოთ.

შენი.

ხალხის ფული

(ხარჯები)

I

ბევრჯერ გავვიგონია, უთქვამთ : ამა და ამა ოჯახიკმა, ამა და ამ რეანის გზას გავეჩანაში ძალიან ბევრი სხელმწიფოა ფული აჭკრია ; ან კიდევ ამა და ამ მინისტრმა სხელმწიფოა ფული ბევრი გადააღვას თავის დარღუბლის კადობანშია და სხვა ამნაირი. როცა ესე ამბობენ, ბევრს ჩვენგანს დიდი ძალია მოსდის ზარხედ და ნიშნის მოკებით ამბობს : კარგა უქნია, ხელმწიფეს მეტს რას გამოარჩება. ამის ისინი იტყვიან, ვისაც საქმის ძალა არ ესმის ; თათქოს ის ფული, რომელიც მინისტრებმა ან ინჟინრებმა გაიბარეს, ვიდან სხვისა ყოფილიყოს, ან მართლაც თათონ ხელმწიფისა. ამ გაუგებარმა ხალხმა არ იცის, რომ ის ფულები, რომელსაც კერე ჭიანჭველს მთავრობა და მინისტრები თუ სხვა მოხელეები უწყისლათ ეხადებენ თავიანთ სარკებში ერთგვარ კიბივით, ის ფული არის ხალხის ფული, მსურბით და აბზობით მოკრეფილია გლეხობაში, მუშებსში, ვაჭრებსში.

არ იციან მათ, რომ სხელმწიფოა საქმეებსედ ჩვენა ხელმწიფე თავის ფულს ერთს გრომსაც არ ჭხარჯავს, თუმცა მეტისმეტედ მდიდარია. ამის ფულს ვიდა გამოკიდება, როდესაც ხალხის ფულიდან ეს ყველა მდიდრებსედ მდიდარი აღმინა

თავისთვის ყოველ წლებით ჭხარჯავს, ხალხის ფულით ხვად, ოცდა ხუთს მილიანამდის.

მაშასადამე, მე ვამბობ, სხელმწიფოა რაც ფული ახარჯება, არის ხალხის ფული და არა მეფისა. —

აბა მაშ ვნახათ, მართლაც ხალხის ფულია ის, თუ სხვა ვინმე თავის გულგულიანობით აბნებს ამ ფულს სხელმწიფოა საქმეებსში.

ჯერ ავიდეთ მაგალითი. სოფელი რომ არსებობს, ამის თავის მოხელეებსაც ჭევს : მამასხლისა, გზირი, მასწავლებელი, ყარაული, შეველე და სხვანი. ამთ ყველას ჯამაგირი უნდა. ვინ უნდა მისცეს? რასაკვირველია, იმავე სოფელმა. სხვა ვინ ოხერა გაიცხლებს შენთვის თავს? მაშასადამე ამ მოხელეებს ხარჯი უნდა გაიწერონ და გადაიხდონ კიდევ იმ სოფლის მცხოვრებელთ. ესდა ის სოფლის ფული რომ მოკრებება, სოფლის ხანხანდას ჩაბარებენ. მერე ამის მამასხლისა უბრძანებს, რომ მწერადს მიეცი ჯამაგირი, მასწავლებელს, გზირსა და დანარჩენთ. რასაკვირველია, თავის თავსაც არ დაივიწყებს, ჯამაგირსაც იღებს და შეიძლება მეტიც გადაითრიოს. ხმას ვერავინ გასცემს, ბატონია!

ესდა ვიკითხათ, მამასხლისმა რომ სოფლის მოხელეებს ფული დაურიგა ჯამაგირში, ვისი იყო მამასხლისისა თუ სოფლისა? რადა გამოცნობა უნდა, სოფლისა, ყველა მომძახებს.

მეც მანდა ვარ, — სოფლისა. აბა, შევადართ, სოფლის მაკერ სხელმწიფოა ავიდეთ, ისევ ისე არ იქნება საქმე? უეჭველია, ისევ ისე იქნება.

აი როგორ.

სხელმწიფოა არსებობს, ვთქვათ რუსეთის სხელმწიფო. რუსის ხალხს მართვა-გამგეობა — მოხელეები სჭირია : სკოლები უნდა, სსამართლად და სხვა. ამ მოხელეებს — მეფეს, მინისტრებს, გუბერნატორებს, მხრის უფროსებს, მოსამართლეებს და უფრო წვრილებსაც ჯამაგურები უნდათ (მერე როგორი ჯამაგურები აქვთ! ჩვენებურმა გლეხმა რომ გაიგოს, თვალეობადან სიბრზის წინწყლები წამოსცვივა!*) სიდან იღებენ ესენი ჯამაგირს, ვინ მისცემთ? იქნება ხელმწიფე აძლევთ? თქვენც არ მომიკვდეთ! თათონაც ჯამაგირს იღებს და სხვას თავის ფულიდან მისცემს?

*) რომელს მოხელეს რამდენი ჯამაგირი აქვს, ამის შემდეგ მოგახსენებთ.

მამ როგორ შოულობენ ფულს ჯამაგირებისთვის და სხვა სარჩევანთვის? ან სწორეთ ისე, როგორც ჩვენს სოფელში. აიღებენ, გამოაჩნგარიშებენ ეფულად წლით, რამდენი დასჭირდებათ დასარჩევანთ ჯამაგირებში, სხუქრის მისაცემად მდიდარ გენერლებსთვის, რკინის გზის გასაფუხანად, სტრანჯიკებისთვის და სხვისთვის, როგორც თითონ სურთ. ანგარიშის მოძიებას ვინ არის! მერე ამ ანგარიშით გააწერენ ხალხზედ სარჩევანად, დაადებენ ბუყებს და აქციახს სარჩევან სავსეებს; სწიხვას, ნავთს დაგვიძირებენ. დარბობ ხალხს, შენ კი ისაღე.

სარჩევან რომ შემოგვაწერენ, ახლა მოგვიხუტებ სტრანჯიკებს, ბრისტელებს, მამსახლისებს და ვაი მის დედის დებრის, ვინც თავის დროზე არ გადახდას შეწერაღს სარჩევან. ბევრჯერ განხავთ თქვენც, ძმობილებო, და მერე, რომ სარჩევან-სარჩევან ქვერავს უკანასკნელს ქვას სტრანჯიკებს; დარბობს, დაავითმეოფებულს გლეხს ერთადერთს ხელს ღოგინს ართმეოდნენ და ამხარის სარჩევან უკიდდენ.

გვინახავს, დავს, გვინახავს.

სხვა წვადლებს და ჭირს ნუღარც კი მოვიგონებთ, რომელსაც გლეხი კაცი ეწვევს სარჩევან გადახთვისთვის. ან როგორ წუხს და სული ეელში ებჯინება, რომ ვერ მოახერხს ფულის შოვნას თავის დროზედ. ამის გამო სწიხვად მოჭხეკდრია ბეჭის ფთაში მსხვილი მათარხა და იფინას სარჩევან.

მაგრამ ამის ნუღარ მოვიგონებთ მეთქი. ხომ გათხარით, ეგ თქვენც იცით უხეშით.

ამხარად მოჭხეკებენ ფულს — ანუ სარჩევან და შეიტანენ სარჩევანში. მერე სარჩევანად აქვეყნენ ეფულას, ვისთვისაც ემეტებთ და რამდენიც სურთ: გაჭყავთ რკინის გზებში, თავისთვის აშენებენ დიდ სასახლებს და სხვა.

ეს სარჩევანში შესული ფული ვისია, ხელმწიფისა? არა. მინისტრებისა? არა. მამ ვისია? ცხადზედ უცხადესია, ვისიც არისო, მეტყველოთ თქვენ. ეგ ფული ხალხმა გადახდა, მამსახვად ხალხისა და არა სხვა ვისიმეო.

კეთილი და ბატონისა. მერე ეგ მინდაღა.

აი ამ ხალხის ფულს სარჩევანში შეიტანაღს, კედით სარჩევანში ფულს.

ეგრეც უნდა დაუძახოთ, — რადგანაც სარჩევანში ფულს შეადგენს ხალხი და არა მთავრობა — მეფე-მინისტრები. მაგრამ რადგანაც ჩვენში — რუსეთში და საქართველოშიც გობატონებულა

მთავრობა, ხალხს დარჩას ჭკობისთვის, რომ ეფულას ეუკუდა ესმის ეს სიტყვა.

რომ ვიტყვით „სარჩევანში“ — ვო, თითქმის ეს იმას ნახავდეს, რაც ეკუთვნის მეფე-მინისტრებს და არა ხალხს, თუმცა ეგრე კი არ უნდა იყოს.

მამსახვადე ეს ანგარიში, რომელიც რკინის გზის გაფუხანს დროს ანგავს სარჩევანში ფულს, ხალხის ფულს ქურდას. ის მინისტრი, რომელიც ანგავს (მერე ნეტავ. რომელი მინისტრი არ იქცევა ეგრე) სარჩევანში მილიონებს და თავის ჯიბეს ასუქებს, ხალხის ფულს ქურდას.

სარჩევანში სარჩევან ეფულას ისღას, მდიდარი და დარბობი, გლეხი და თავადი, ვაჭარი და მუშა.

სარჩევან თრხარად გვანდგობენ, ე. ი. თრხარს ტყავს გვანდობენ. ამ თრხარს სარჩევანად, ან ვინ უფრო მეტს ახდას-მდიდარი, თუ დარბობი — შემდეგში მოვილაშხარავთ.

გ ლ ე ხ ი

გ ლ ე ხ ი

დღე და ღამე ოფის ვიწურავ, არაფერი მახადია.

ჩემი საგებ-სახურავი დაგლეჯილი ნახადია.

სამკაულად შემოჩენია :

წალდი, ცელი, ბარი, თონი და თავისა შესაფარად ერთი გამჭვარტლოლი ქოხი.

თითქო ხვედრად განგებისგან მერგო მარტო თრევა გუთნის; ვშრომობ მუდამ, და ნაშრომი სხვას ახარებს, სხვას ეკუთვნის.

რაც რამ კარგი საქმელია — ჩემი კლავის ნაყოფია, მე კი მარლოს და მკადს ვლოღნი, იგიც არ მაქვს საყოფია.

სხვის სიკეთეს მე ვამზადებ, თვითონ ვრჩები უბედური, ყველასაგან მეყურება გინება ჭ საყვედური.

სიამე და მოსვენება ჩემთვის უცნობი ხილია,

არ ვიცი, სიკვდილ-სიცოცხლე
რომელი უფრო ტკბილია.

უქმად მყოფები ღებინებენ,
ცხოვრება იმათ ხელშია,
მე კი, მშრომელსა, შიმშილით
ნერწყვი მიშრება ყელშია;

მეტის მეტ გასუქებისგან
ლუქმა ძლივს ჩასდით პირშია;
ღებინის დროს, თვალს მარიდებენ,
მიწვევენ გასაქირშია.

როცა ვსჭირივარ, მაქებენ,
ისე — მაგდებენ ჩირადა,
სიმართლის თქმაზედ მკიცხავენ,
მათრახსაც მცემენ ხშირადა.

ადამიანად არ მთვლიან,
რახან არა მაქვს სიმდიდრე,
არ იქნა, კაცის უფლება
ამ ქვეყნათ ვერ დავიმკვიდრე.

ვისაც რომ დავუმეგობრიდ,
გინდ მტერსა, გინდა მოყვარეს,
ჩემი დამტკნარი ხორცისთვის
სუყველამ დანა გაღესეს.

ვინ წყეულმა დამაწერა
მუდამ ტანჯვა, სივაგლახე?
თუ ხარის ბედს მიწვსებდა,
რალად მომცა კაცის სახე?

ცის შეხედვას მიკრძალავენ,
მიწისკენ გეპყრას თვალიო,
თუ გაგიჭირდეს — გაჩუმიდ,
ეს არის შენი ვალიო.

ხუცები ჩამჩიჩინებენ:
შენ ღვთისგან ხარ ნაკურთხიო,
ეცადე, რომ არ მოგვაკლო
ზედაში და საკურთხიო.

ამა ქვეყნად გაიჭირვე,
იქ დაგვხდება ნათელიო,
ყველაფერი მოიკელი
და იყიდე სანთელიო.

მკვდრებსაცა ნუ დაივიწყებ,
მაწირვინე ხშირადაო,
თითო მანეთს გამოგართმევ,
არ დაგიჯენ ძვირადაო.

ღვთის მაგივრად დაგვაყენეს
მხოლოდ გვიგდე ჩვენ ყურიო,

სხვამ რაც გითხრას, არ უსმინო,
გაგაბრიყვებს მაკდურიო.

მღვდელ მოლაზონს რასაც მისცემ,
ყველას ღმერთი აფასებსო,
გადაგიხდის მაგიერსა
ერთის ნაცვლად ათასებსო.

წუთი სოფლად რად გჭირია
სიმდიდრე და ქონებაო,
ჩვენ მოგვეცი, რომ იმ ქვეყნად
მოიპოვო ცხოვებაო.....

არა! მუშამ თავის ბედი
თვითონ უნდა გამოიხადოს,
თუ არ უნდა, რომ მუდმივად
იტანჯოს და ივაგლახოს.

არავინ ჩვენ არ გვიშველის,
ნუ გვექნება სხვის იმედი;
ჩვენვე უნდა გამოვკვდეთ
ცხოვრება და ჩვენი ბედი.

გბ. ცენჭოტაძე.

მუშის წერილი

აძსანჯაღო გლასაღო!

მე ვარ ქალაქის მუშა, თქვენთან გამოზდი-
ლი, თქვენთან ერთად გაჭირვების ამტანი,
თქვენსავით ყოველი მხრიდგან შევიწროვებუ-
ლი. ჩვენ ორთავენი ძმები ვართ იმიტომ, რომ
ერთ ტათაში ვიწვით, ერთნაირად ვიტანჯებით
და ერთი გვაქვს მისწრაფება. როგორც ჩვენ-
თვის, ისე თქვენთვისაც საჭიროა თავისუფლე-
ბა, საჭიროა თანასწორობა, საჭიროა ეხლან-
დელი წესწყობილების მოსპობა.

ქალაქებში აუარებელი ფაბრიკა-ზავოდებია,
რომლებშიაც ასობით და ასიათასობით ვმუ-
შაობთ მუშები. მაგრამ ჩვენთვის არ არსებობს
სამართალი, რომ შეგვეძლოს თავი დავახწიოთ
აუტანელს მდგომარეობას. გაჭირვებულნი დღე-
სა და ღამეს ვასწორებთ, წელზე ფეხს ვიდ-
გამთ, ოფლში ვიწურებით, მაგრამ მაინც გვშია,
მაინც გვწყურია, მაინც ვერ ამოვსულვართ
გაჭირვებულ მდგომარეობიდან.

ჩვენის ოფლით და ჩვენის შრომით გასუ-
ქებული ღიბიანი „ხაზენები“ მუდამ ფუფუნება-
ში არიან; მუდამ კარგსა სქამენ, მუდამ კარგსა

სვამენ და კარგს სადგომში სცხოვრობენ. ჩვენ კი ვსცხოვრობთ ნესტიან სარდაფებში; ამით ხშირად ავად ვხდებით და ვესალმებით წუთისოფეს.

სოფლებში, როგორც ჩვენში, ისე მთელ რუსეთში, აუარებელი მიწებია. მაგრამ ვის ეკუთვნის ეს მიწები? იმას, ვისაც უნდა ეკუთვნოდეს სამართალით?! ე. ი. ვინც ოფლსა ჰღვრის მიწის დასამუშავებლად? სუყველამ ვიცით, ამხანაგებო, რომ ღღეს მიწები არ გეკუთვნით თქვენ (გაჭირვებულ გლეხებს), არამედ ჩაუგდიათ ხელში მუქთა მკამელებს: მემამულეებს, სახელმწიფოს და სხ... თქვენ კი, ღღე და ღამეს ასწორებთ, სიმწრის ოფლსა ჰღვრით, მაგრამ მაინც მშიერი ხართ, მაინც შვეიწროვებული ხართ, მაინც ვერ ამოსულხართ იმ გაჭირვებულ მდგომარეობიდან, რომელშიაც თქვენ იმყოფებით. რა არის ამხანაგებო, ამის მიზეზი? რა არის და **უსამართლობა**, რომელიც მძიმე უღლად გვაწევს კისერზე. ამის მიზეზია ის, რომ მიწები, ქარხნები, ფაბრიკები და სხვა სიმდიდრე ხელში ჩაუგდიათ იმათ, რომელნიც არ მუშაობენ.

დიდი ხანი არ არის მას შემდეგ, რაც რუსეთ-იაპონიის ომი გათავდა. ვინ მოსთვლის რამდენი უდანაშაულო სისხლი დაიღვარა ამ ომში; რამდენმა ჩვენმა ამხანაგმა დალია სული ბრძოლის ველზე. ვისთვის იყო საჭირო ეს დამაქცეველი და ხალხის დამღუპველი ომი? რატომ მოაკლდა ჩვენს სამშობლოს თავდადებულნი მებრძოლნი? რატომ დაიღვარა სისხლი უდანაშაულო ხალხისა?

მაგრამ ეს კიდევ ცოტაა. უმანკო სისხლი უდანაშაულო ხალხისა იღვრება არა მარტომში, არამედ მშვიდობიან დროსაც ქალაქებში და სოფლებში.

გამხეცებული კაზაკები თავის უფროსის ბრძანებით ხვრეტენ და ახჩობენ ჩვენ ძმებს და ამხანაგებს იმიტომ, რომ იმათ გაბედეს და სამართალი მოითხოვეს. ერთი სიტყვით მუშა ხალხი და თქვენც გაჭირვებულნი გლეხებო, ყოველი მხრიდან დაჩაგრული ვართ.

მერე სად არის ხსნა გაჭირვებული ხალხისა? როგორ უნდა მოვიქცეთ, რომ დავახწიოთ თავი ამ აუტანელ მდგომარეობას, რომ მშრომელნი არ ვიტანჯებოდეთ მთავრობის უსამარ-

თლობისა და თვითნებობისაგან, რომელნიც არ ვმუშაობდეთ მდიდრების გასასუქებლად, რომ სხვისი ლუკმა არ ვიყოთ და ჩვენი ნაშრომი ჩვენვე გვეკუთვნოდეს?

ეს კითხვები თვითეულ ჩვენგანს ებადება თავში, და თვითეული ჩვენთაგანი ვალდებულია, გადასწყვიტოს იგი.

ამხანაგებო! თქვენ კარგათ იცნობთ ეხლანდელ მთავრობას და მის ვერაფერს მოქმედებას. მთავრობა მდიდრების, მექარხნების და მემამულეების დამცველი და დარაჯია. ამიტომ ეს მთავრობა უნდა დავსცეთ ძირს. გაიხსენეთ, ამხანაგებო, 9 იანვარი: რამდენმა ჩვენმა ძმამ დაღვარა უმანკო სისხლი პეტერბურგის ქუჩებში, რამდენი მებრძოლი დახვრიტეს და ჩამოახრჩვეს, გაიხსენეთ აგრეთვე ბელოსტოკის „პოგრომები“, თბილისი 29 აგვისტოს, — 22 ოქტომბერს, 22 დეკემბერს, და უკანასკნელად 4 ივლისს. აი ამხანაგებო, მართო ეს სამიოდე მაგალითი რომ ავიღოთ, საკმარისია მთავრობის მხეცური მოქმედების, თვითნებობის და უსამართლობის დასამტკიცებლად. მე არ შეუდგები აქ იმის ჩამოთვლას, თუ რამდენი საზიზღრობა და სიმხეცე ჩაუდენიათ მთავრობის ავაზაკებს.

ეს თქვენც კარგათ იცით; თქვენ თითონ გიმოგიცდიათ. ყველა ამას დაუმატეთ კიდევ უკანასკნელი ფლიდობა მთავრობისა. მთავრობამ დაითხოვა სახელმწიფო სათათბირო. რათა? რისთვის? იმისთვის, რომ ხალხის გაგზავნილმა დეპუტატებმა გაბედეს და აღიარეს მთავრობის წინაშე მხოლოდ ზოგიერთი ჩვენი მოთხოვნილება!..

მაშ, რაღა დაგვრჩენია, ამხანაგებო?! კიდევ გვქონდეს ნდობა მთავრობისადმი? კიდევ უნდა ვემონოთ იმათ, ვისაც ვემონებოდით? არა და არა, ამხანაგებო! ჩვენ მთავრობას აწ ვერაფერში ვერ ვენდობით. კმარა მონობა! გვეყო ამოდენა ტანჯვა და წვალება! გვეყო ამოდენა უსამართლობა, გვეყოფა რაც გვეცარცვეს და ვგვლეჯავს!

მივსცეთ ძმურად ხელი ხელს, შევეკრათ ერთი პირი, და გვქონდეს ნამდვილი ერთობა და მედგრად შევძახოთ ჩვენს შტარვალებს:

აწ აღარ გვინდა მონობა, გვეყო რაც გვეცარცვეთ და გვევლიფეთ. ჩვენ გვინდა გავხდეთ

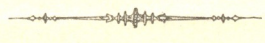
თავისუფალნი და თავისუფლად მოვიხმაროთ სიმწრის ოფლის შრომის ნაყოფი! დღეის იქით არ მოგცემთ არც სალდათს, არც არავითარ გადასახადებს!“

ეს კი, ამხანაგებო, ბოლოს მოუღებს წურბელა მთავრობის და მუქთახორა მემამულეების და კაპიტალისტების ბატონობა-ფართობას.

მაშ, აღიმაღლეთ ხმა, გამოდით ჩვენთან ერთად და დავამსხვრიოთ ის უსამართლობის უღელი, რომელიც თქვენცა და ჩვენც ეგრე მიძიმედ დაგვწოლია კისერზე. თქვენც შეუერთდით, ამხანაგო გლეხებო, მთელ რუსეთის გლეხობას და მოითხოვეთ, უპირველეს ყოვლისა, მიწა და თავისუფლება. მხოლოდ ბრძოლით შეგვიძლია დავაბწიოთ თავი ჩვენ ბრძანებლებს, მხოლოდ ბრძოლით შეგვიძლია, მოვიპოვოთ ყველა ის, რაც ჩვენთვის აუცილებელია.

მაშ ბრძოლა, ამხანაგებო, ბრძოლა მედგარი!...

მუშა კლას ვურთულა.

ცა იღრუბლებს...

ცა იღრუბლებს...

ბნელი ძალები კვლავ იკრებიან უკანასკნელ ძალ-დონეს და ერთხელ კიდევ უმზადებენ მრავალტანჯულ ქვეყანას ათას გვარ საზოგადოებრივ ბრძოლებს, ერთხელ კიდევ სურთ, განავადონ ამის ძვალ-ტყავად ქცეულს ზურგზედ და მათ შეარყიონ მათი ერთ-სუფლოვანი მოქმედება მათ წინააღმდეგ.

მოკლე რუსეთის გლეხები და მუშები მათთან საოკენ მიწას და თავისუფლებას და ამის ნაცვლად მათ უმზადებენ ბრძოლებს; მოითხოვენ ზურს, მათ კი აწვდიან ტყვიას; სურთ თავისუფალი წმინდა ჭაერი, მის ნაცვლად კი მათ ამწვედვენ და გზავნიან ცივ ქვეყნებსა და შავბნელ სტრუსადობებში; სურთ თავისუფალი, დამოუკიდებელი ცხოვრება და მის ნაცვლად მათ ყოფიან-სწავით თავს დასხსნიან ეკლესიებში, სკოლებში, კენ. გუბერნატორება და ჯალდათება.

მაგრამ როგორ შეახერხებს ეს თავსედი არაშეათხე ბატონი აბობაქრებულ გლეხებს და მუშებს, რომელნიც ერთ-სუფლოვან და მედგრად

გაიძახიან: — „**ან მიწა და თავისუფლება, ან — სიკვდილი სახელოვანიო!**“ !..

არა... არა და არა!

რა ეფა დღემდე გლეხი? რას წარმოადგენს იგი ჩვენს ცხოვრებაში?

არაფერს! ის ეფა უღონო არსება, ფეხით სთელავდა ეველას მის თავ-მარჯვარებას და შირ-ფეხებს.

რას წარმოადგენს ის დღეს?

ეველასფერს!

დღეს ის რევოლუციის დედაბაბა, დღეს მან ძირიანად უნდა შესცვალოს მთელი წესწობა-ბილება და დაამყაროს ახალი ცხოვრება.

...და აი, დღეს ის აღსდგა მკვდრებით და ვაი ამის, ვინც მის სამართლიან მოთხოვნალებს წინ გადაეღობება და უჩინბებს გაუწევს.

ხალხის, შეგზებულა ხალხის მოძრავბა, ის აბობაქრებულა ზღვას, რომელსაც არაფერისა არ ეშინა და არაფერის ერადება, მათწმინდათა წინ და ერთის დაკვრით განადგურებას უქადის ეველასფერს, რაც ამის წმიდათა-წმიდას წინ გადაეღობება. ცა იღრუბლებს...

ჭაერი დაძმობდა, ადამიანის სუნთქვა გაუჭირდა.

საცა გაეფეხებს, დაიჭეკებს მუხი, ამოვარდება გრივალა და განსწმენდავს ამ ცოდვილ ქვეყანას. ცა იღრუბლებს...

ზოგანო.

ჩვენებური აბებები

ქიზიყში

გლეხთა გაფიცვები ქიზიყშიაც არის. ქოდალოს საბოქაულოს მცხოვრები გლეხები მთლად გაფიცულან მიწის მესაკუთრე თავდაუნაურობის წინააღმდეგ, მქიდრო ორგანიზაციული კავშირი შეუკრავთ ერთმანეთს შორის და შესაფერი მოთხოვნილებანიც წარუდგენიათ მემამულეებისათვის. ამ მოთხოვნილებათა ქვა-კუთხედი მიწის ღალის ნაშვიდალის მიცემაა, რაიცა თავადებმავე უნდა წაიღონ ადგილიდან.

რაჭა

შარშან, როდესაც გლეხთა მოძრაობა სასტიკის სისწრაფით მიეჭანებოდა წინ, ს. ხვანტიკარასა და ტოლას გლეხებმა მოსთხოვეს თ.

ყოფიანებს, დაეთმოთ ოჯახის საჭიროებისთვის საყოფიანო მთიდან შეშა და ხე-ტყის მასალა. ყოფიანები უარხედ დადგნენ (გარდა დიმ. ყიფიანისა), ხოლო როდესაც სოფელმა ბოიკოტი გამოუცხადა, გამოაცალა ბიჭები და მოსამსახურე ქალები, ინებეს დათმობა. თავ. დიმ. ყიფიანმა არა თუ მთა დაუთმო გლეხებს, დაურიგა ღარიბებს სიმინდი, პური და ღვინო, იმ პირობით: როდესაც მოგცეთ ღმერთმა, ჩემს თავნს ნუ დამიკარგავთო. ღარიბი გლეხები გაანთავისუფლა იმ ფულიდან, რომელიც ემართათ, დახია მათი თამასუქები, როგორც მითხრეს, თითქმის ას თუმანზე მეტისა. გავიდა მას შემდეგ დრო; დადგა რეაქცია. ყიფიანებმა ისარგებლეს ამით და დაიწყეს ჩივილი: გლეხებმა მთები გაგვიკაფესო; თუმცა მათ ჩვენი წერილობითი საბუთიც აქვთ მთების მოხმარებისა, მაგრამ ეს საბუთი მაშინ შიშით მივეციოთო. ხოლო დიმ. ყიფიანი არ ჩაერია მომჩივან სახლის კაცების გუნდში.

პირველად რომ რაჭაში დამსჯელი რაზმები მოვიდა, ს. ზვანჭკარას გადაწვეს 48 კომლი გლეხი. ვინც გადაუწვავი დარჩა, იმას სარჩო-საბადებელი მოუსპეს. დაიჭირეს ერთი გლეხი ტყეშელაშვილი, დღემდე ციხეში აყურყუტეს, ხოლო დღეს, როგორც ამბავი მოვიდა, რუსეთში გადაუსახლებიათ. ტყეშელაშვილს ციხიდან გამოუგზავნია გამოთხოვების წერილი ცოლშვილისა და ძმებისათვის. უმცროს ძმას იასონ ტყეშელაშვილს, როგორც კი წაუკითხავს ძმის წერილი, დაუვლია თოფისთვის ხელი და გაქცეულა, მისულა ლუარსაბ ყიფიანთან, უსროლია იმისთვის და იქვე მოუკლავს. ლუარსაბი მოხუცი კაცი იყო, იქნებოდა თითქმის 100 წლის და არც კუდი სახელი ჰქონდა ხალხში. იქიდან გამობრუნებულა და სოფ. ტოლას მოუკლავს თავ. ლევან ყიფიანის ცოლი. ლევანისათვისაც უსროლია, მაგრამ ტყვია აუცდენია. იმის შემდეგ მიუხტა ბესო ბაქრაძეს და იმის შვილს, თითქმის ათჯერ ესროლა, მაგრამ ვერც მათთვის მოურტყამს. მერე გაქცეულა და იქვე სოფლის თავზე გამოქვამულში შესულა.

ამ ამბის გაგებისათანავე გაჩნდა მაზრის უფროსი ყაზახებით და ბოქაული სტრაჟნიკებით. ლყეშელაშვილმა კლდიდან გაისროლა

რამდენჯერმე. ყაზახები იქით-აქით დაიხრნენ და უკან გამობრუნდნენ. მთელი სოფელი შიშის ზარმა მოიცვა, ზოგი სად გადაიხიზნა და ზოგიც სად. ყიფიანები შეგროვდნენ ერთ სახლში. მაზრის უფროსმა მათ ლეკი სტრაჟნიკები მიუჩინა დამცველად. ამბავი მოვიდა, რომ 2 ივლისს მცველ სტრაჟნიკებს და სოფლებს შეტაკება მოუვიდათო. სტრაჟნიკებს მოუკლავთ ორი სოფელი. სოფლებსაც ორი სტრაჟნიკი ლეკი ძალზე დაუჩინებიათ. ამათი მორჩენა თურმე ძალიან საეჭვოა.

კახეთში

წელს პურის მოსავალს საერთოდ არა უჭირს-რა. თუ მხედველობაში მივიღებთ მიწის სიმჭლექეს, თვლის უვარგისობას და მოყვანის პირობებს, საშუალო მოსავალი მოვა; გაღმამხარეს-კი გამოღმაზე უკეთესია და საერთოდ იქით მიწა მეტ მოსავალს იძლევა, თუმცა ჯერ კიდევ გამორკვეული არ არის, მოსავალი კალოში გამოჩნდება. გაღმა მხარეს მკა უკვე თავდება და ლეწვას მიჰყვებს ხელი, ხოლო გამოღმა შუა მკაშია ხალხი.

ჯერ მკა არც-კი გათავებულა და ეხლაც რალაც უკმაყოფილების ნიშნებსა ვხედავთ, როგორც ინძრევა კახეთი, ღალის ნაოთხალის მიცემაზე ყველა უარზეა. აგრარული მოძრაობის აშკარა ნიშნებია. ვნახოთ, როგორ ჩაივლის ღალის საქმე.

ჯარი სვანეთში

სვანეთისკენ ჯარი ტყვის მტყორცნელებით, როგორც ვწერდით, ოთხ ამ თვეს გაემგზავრა (400 კაცია). წარსულ მაგალითებით შეშინებულმა სვანებმა ოჯახობა, როგორც გვატყობინებენ, ტყეებში გახიზნეს. სვანები თითქმის ყველა მოთხოვნილებას აასრულებენ, მხოლოდ თავადებს ვეღარ დაეგებიან ქვეშ. 7 ამა თვეს ჯარი ლაშხეთისაკენ გაემგზავრა.

ფოთის მუშები

ამას წინათ ფოთის დამტვირთველი არტელი გაიფიცა და ჯამაგირების მომატება მოითხოვა. საქმის მოსაწყობად გაგზავნეს უფროსი აგენტი, მაგრამ არა გამოვიდა რა. შეადგინეს ახალი არტელი-რუს-თათარ მუშებისაგან, მაგრამ როდესაც ფოთში ყავიდნენ, ოცდა ათ კაციდან მხოლოდ ოთხი დარჩა სამუშაოდ, მუ-

შაობა ვერ მოახერხეს. შემდეგ გაგზავნეს აი-სორების არტელი 35 კაცისგან, მაგრამ ესენიც უღონონი და უვარგისნი გამოდგნენ. მეტი ნაწილი უკან დაბრუნდა. ახლა ფოთის სადგური სავსეა ვაგონებით; გუშინ ექვსი გემი დაუტვირთველი წავიდა ბათუმს.

არა-საიმედო კაცების სია

მთავრობას განკარგულება მოუხდენია, რომ პოლიციამ და ჟანდარმებმა ყველგან შეადგინონ სია იმათი, რომელნიც შენიშნულნი არიან მთავრობის საწინააღმდეგო საქმეებში. რასაკვირველია, ეს სია მთავრობას იმიტომ უნდა, რომ ამ პირების წინააღმდეგ თავისი ზომები მიიღოს, ზოგი დაატუსაღოს და ზოგი ვადასახლოს.

გაზეთების დაკეტვა

მთავრობის განკარგულებით დაიკეტა ორი ქართული გაზეთი „ახალი ცხოვრება“ და „სიმართლე“. მთავრობას არ მოსწონს, როდესაც მართალს ამბობენ და ამჟღავნებენ მის უსვენდისობას და ძალმომრეობას.

დუშეთი.

დუშეთის მაზრაში გლეხების მოძრაობა უფრო ძრიელდება. კვალად სდგება რაზმები და კვალად იწყებენ მოქმედებას. არეულობის ცეცხლს მთავრობამ მხოლოდ ნაცარა მიაყარა და ჰფიქრობდა ცეცხლი ჩაქრაო, მაგრამ მოსტყუვდა. ცეცხლი ნაცარ ქვეშ გაჩაღებული აღმოჩნდა და უნდა მოველოდეთ, რომ მალე საკირის აღს მოატრიალებს თავზე. ხალხი ჯერ-ჯერობით მინდვრის სამუშაოში—მკასა, თიბასა და ლეწვაშია გართული...

დ. ხარაგაული.

10 ივლისს გაიფიცა მ. კიკნაძის სამტვრევეზე ასამდე ქვის მუშა. მოითხოვეს:

დღიურ მუშებისათვის 8 საათის სამუშაოდღე; ზრდილობიანი მოპყრობა; მუშების დათხოვნა და მიღება, როგორც დღიურების, ისე ნარდ მომუშავეთა თვით მუშების საქმეა, დღიური ქირა უნდა ეძლეოდეს ყველას, განურჩევლად წლოვანებისა, 80 კაპიკიდან 1 მ. 20 კაპიკამდე; ქვის მთლელებს (კალატოხებს) 2 მ. 50 კაპ. ნარდ მომუშავეთ (რიადჩიკებს) უნდა ეძლეოდეთ 10 მ. 50 კ. და 8 მ. საყენზე, მიწების გადაწმენდა ტახტებზე ყველგან „ხაზეინის“ ანგარიშზე; ფული უნდა ეძლეოდეთ

თვეში ორჯელ, მეორეთ არა უგვიანეს ერთის თვისა და სხ.

მუშების მოთხოვნილება ორშაბათს საღამოსვე იქმნა დაკმაყოფილებული და სამშაბათს 12 ივლისს, მუშაობა კვლავ განახლდა.

თელავის მაზრის თავ. აზნაურობა

თელავის მაზრის თ. აზნაურობას კრება ჰქონია და დაუდგენია: „თელავის მაზრის აზნაურობამ კერძო კრებაზე მსჯელობა იქონია საადგილ მამულო საკითხის შესახებ და, მიიღო რა მხედველობაში როგორც თავისი, ისე გლეხების ინტერესები, დაადგინა—ეცნობოს გლეხებს შემდეგი:

1. თავად-აზნაურობა ჰგრძნობს, რომ გლეხებს მიწა ესაჭიროებათ, რომ მიწა უსამართლოდაა დანაწილებული;

2. აზნაურობა თანაგრძნობით მიეგებება ყოველნაირ საადგილ-მამულო რეფორმას, როგორც იქნება შემუშავებული სახელმწიფო სათათბიროს მიერ;

3. მემამულეების და გლეხების აწინდელ დამოკიდებულების დროებით მოწესრიგებისათვის, აზნაურობა საჭიროდა სცნობს დათმობას; ეს საქმე შემუშავებულ იქნება ერთმანეთის თანხმობით და ნებაყოფლობით;

4. ამ შეთანხმების განსახორციელებლად დაწესდეს ადგილობრივი კომისიები გლეხების და აზნაურების წარმომადგენლებისგან.

გლეხების მიტინგი.

კავკასიის გზაზე სოფელ ვარონოვკაში გლეხებმა, როგორც გვატყობინებენ, რამდენჯერმე მიტინგი გამართეს, მერე წითელის ბაირაღებით (ზედ ეწერა: „მიწა და თავისუფლება“) წავიდნენ და მთელს ახლო-მახლო სოფლებში მუშაობა შესწყვიტეს. შემდეგ რკინის გზის სადგურზე მივიდნენ და მუშებს ხელი ააღებანეს სამუშაოზე. პოლიციას იარაღი-კი ჩამოართვეს.

მკვლელობა

სოფ. ხვედურეთის (ქართლი) მახლობლად ხანჯლით მოუკლავთ მღვდელი ა. დოლიძე. ს. ბუგეულში (რაჭაში) მოუკლავთ აზნ. კონსტ. გიორგობიანი. მიცვალებული სამი დღე ეგდო თურმე გარეთ, პატრონს დამარხვა ვერ გაუბედნია. გიორგობიანს ჯამუშობას აბრალებენ თურმე.

2 ივლისს ღამე მოუკლავთ ს. ჯვარისას აზ. მერაბ წერეთელი. მოკლულის სახლიც გადაუწვავთ.

რ ა ჭ ა

(საკუთარ კორესპონდენტისაგან)

ყოველ საღამოს სოფლათ თავს იყრიდა მუშა გლეხკაცობა და ყველას ენახე ეკერა საათბიროს ამბავი. გლეხებს დიდი იმედი ჰქონდათ იმისა, უსათუოთ მოგვიპოვებს მიწას და თავისუფლებიანო. 12 ივლისს გახეთქებმა ამბავი მოუტანა შვების მოძღვრის გლეხკაცობას, ხელმწიფემ საათბირო დაითხოვაო. გლეხებმა რომ გაიგეს, დუმიდან დეპუტიტები გამოჩვესო, საშინლათ ამოიხრეს და სთქვეს: ეს იყო მთავრობის დაპირება? იახლოდენ, გამოგზავნეთ კაცები და რაც გიკირთ, დაგაკმაყოფილებთო! ეხლა კი გავიგეთ, როგორი მამაც ყოფილა ჩვენი მთავრობა, ბარემა ამისთანა სიცოცხლეს სიკვდილი სჯობია. გინდა შიმშილით მოვკვდარვართ, გინდა მათ დავუხოცივართ, სულერთია. თუ ერთხელ როდისმე ვყოფილვართ ვაჟკაცები, არც ეხლა შევარჩენთ ჩვენს დაბრიყვებას ჩვენს მტრებსო. საერთოთ რაჭაში დეპუტატების გამოყრამ დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია.

რაჭველი შურდული.

რ უ ს ე თ ი

გლეხების მოძრაობა.

სადაც კი გუბერნიისაში გლეხებმა შესანიშნავი გაფიცვა მოახდინეს, გაფიცვა 15 ივნისს სოფ. არკადაკში დაიწყო და მალე სამს მასრის სოფლებს მოკედო. ეს გაფიცვა დიდდ სეუზადღებოა თავის კარგის მოწოდებით, მთ უმეტეს, რომ ეს მოძრაობა თითონ გლეხებმა მოაწიეს, განათლებულ კაცებს და გარეშე ხალხს ამ საქმეში მონაწილეობა არ მიუღიათ.

გაფიცვა სოფ. არკადაკში დაიწყო თავად ვაიხემსკის მამულში, ადგილობრივმა გლეხებმა მოსთხოვეს თავ. ვაიხემსკის, ამ შორე კომოტიკულ მანდერას მაგაფრად, რომელსაც დიდი ხანია გვაძლევ იჯარით, ახლო მინდროი მოგვეც სსსსვადანო. თავადის მოურავმა მეტად გასჭაწურა ზსუსხის მიტკმა და დანიშნულ ვადანე—15 ივნისს,—ზა-

სუსხი არ მისცა გლეხებს; ამიტომ გლეხებმა ამ დღიდან გაფიცვა გამოაცხადეს, მოახდინეს კრებები და მოთხოვნილებანი შეიმუშავეს. არკადაკელ და გარეშე სოფლების მცხოვრებთა მოთხოვნილებას მიემხნენ ზენხელი და ტამბოველი გლეხებიც, რომელნიც მრავლად იყვნენ მოსულნი თავიანთ სსსსლბებოთ სემუშად; ამ მოსულ ხალხს არავითარი სსსსარი არ ჰქონდა მცხოვრებისა. გლეხებმა გაფიცვის კომიტეტი აირჩიეს და დაავალეს, რომ ყველა ახლო-მანლო სოფლის მცხოვრებნი და სემუშად მოსული გლეხები შეერთებინა. ეს მოვალეობა კომიტეტმა შესანიშნავათ შეასრულა. თვით ზოფიციკელ მოხელეს გააცრებდა მშენიერი წესი, რომელიც კომიტეტს დაეწესებინა და დაეცვა. კომიტეტის ბძანებით სსსმლის დუქნები დაიკეტა, ღოთობა სსსტიკათ აიკრძალა და რაჟი ღოთობა მოისზო, მოისზო ჩსუბი და ავალ-მავალიც; გამოცხადებულ იყო, რომ წესიერების დარღვევისათვის ყველა სსსტიკად იქნება დასჯილი, მეტადრე ქურდობისათვისაო. ეფეველი უწესიკობა მოისზო. ადგილობრივ მცხოვრებთ მეტად უკვირდათ, რომ მთელი გაფიცვის დროს ჩვეულებრივი ღოთობა, ქეიფი და ქურდობა არ იყო. თრ ბიჭს თავ. ვაიხემსკის ბოსტანში კეტრი დაეკრიფათ; კომიტეტმა გაიგო ეს და სსსსლსო სსმართალში მისცა ეს თრი ბიჭი. სსსმართლდამ დამნაშავეთ მიუსჯეს თრ-თრი სსსსო ავშნის ბლანხი გლიჯეთ ცოცხებისათვისაო. კომიტეტმა შეწირულების მოკრება დაიწყო არკადაკსა და გარეშეშე სოფლებში იფულად და სსსსოგით და სსსსდილოები მოაწყო დამშუულთათვის. რომ სსსსდილოებს სსქმე არ გასჭირებოდა, კომიტეტმა ადგილობრივი გლეხები თავ-თავიანთ სოფლებში გაგზავნა და არკადაკში მხლოდ იმთი დეპუტატები დატოვა. შემდეგ ერთობლზე ყველა სოფელმა ერთხანით მოთხოვნილება შეიმუშავეს. გაფიცვის კომიტეტს სსვს და სსვს სოფლიდან მოთხოვნილება მოსდიოდა, მქადაკებლები გამოგზავნეთო. მქადაკებლები გაგზავნეს და კომიტეტის მოთხოვნილებანი ბეგრმა სოფელმა და სსსოგადებამ მიიღო. ამხირად, გაფიცვა მოკედო 10—12 დიდ სსსოგადებოს, სსმს მეზობელ მასრში მდებარეს. სსსმ გაფიცვა აზრდებოდა და უფრო და უფრო მეტს მომხრეს იძენდა, მკის დროც დადგა, შემამულენი მუშების ვერსად მოუფლობდნენ. არკადაკში შემამულენების მოურავები მოდიოდნენ მუშების დასაქმრავებლად, სსვსათა შორის თავად ვაიხემსკის მოურავე-

ბიგ. გლეხებმა თავიანთი ფასი გამოუცხადეს, მოსთხოვეს აგრეთვე სიაჯარო მიწდგრის გამოცვლა და თვითონ თავ. ვიაცემსკი კომიტეტში დაიბარეს. 40 მან. მაგვირად, თავადმა 30 მანეთი შეაძლია ეს ძნის მომკაში და მიწდგრის გამოცვლასაც დაჰპირდა. გლეხები დასთანხმდნენ თავადის პირობას, მაგრამ თავადმა შემდეგში გადაიფიქრა. გაფიცვა გაგრძელდა; სხვა შემამულები მოურიგდნენ კომიტეტს და უანებიც მოიპყეს, ვიაცემსკის უანები კი მუშას ელფლებდა.

მოვიდა გუბერნატორი გრაფი ტატიშჩევი. ეტადა პირადად დაეუფლებინა გაფიცული გლეხები, მაგრამ ამაოდ. გუბერნატორს შეტად უგვირდა, რომ გლეხები ქალებსა 40 კან. ნაკლებ არ ამუშავებდნენ. გლეხებმა უთხრეს, აბა შენმა ცლმა სცადონ და მაგ ფასში იმუშავონ. ამის შემდეგ გუბერნატორი წავიდა და ბრძანება გასცა, სასმელის დუქნები გააღეთ. რაკი დუქნები გაიღო, დაიწყო ღოთობა შემამულებებმა გამოგზავნეს ჯაშუშები, რომლებიც არაფერს ასმევდნენ შორიდან მოსულ ღარიბ-ღატაკ პენსელ და ტამბაკელ გლეხებს და კასაკების შემწეობით სამუშაოდ მიჰყავდათ. თანდათან, არეისა და მოსულ მუშების გაჭირვების გავლენით, კომიტეტს გავლენა დაეკარგა. ზოლიცამ ხალხის დატუსაღებს დაიწყო. სკრობო ექიმი ბერდიხევსკი დაატუსაღეს, ვითომ გაფიცვის მოთავე ის ელოფიფოს. ხალხი ათას კაცზე მეტი შეიფარა იმის გასწავისუფლებლად, მაგრამ ექიმმა ურჩია, დამშვიდდით. ექიმი სარატოვის ციხეში წაიყვანეს. კომიტეტის წევრები ჩუმ-ჩუმად თავ-თავიანთ სადგომებში დაიჭირეს. ერთი მთგანი ადგილობრვე სკოლაში დაემალა ზოლიციას, მაგრამ მაინც დაიჭირეს. მართალია, გაფიცვა თითქმის ჩაიშალა. მაგრამ იქაური გლეხობა მაინც დარწმუნებულია, რომ თავ. ვიაცემსკის კართოფილს ამოღების დროს ვასწავლით ჭკუას და იმის ჯავრს ამოვიერთო. მაშინ მოსული მუშები აღარ დაგვიშლიან, თავადი ხვენ სელში იქნება.

ამ არა ხვეულებრივმა გაფიცვამ სოფ. არკა-დაქსა და იმის კარშემო სოფლებში 17 დღეს გასტანა; ეს გაფიცვა თითქმის ჩაიშალა, სამაგაეროდ გაფიცვა ამუშად სხვა სოფელს მოედო და სხვა ახალ ადგილებში იხენს თავსა.

სხვა გაფიცვებიც არის. ვიღნოს გენერალ-გუბერნატორს კოვნოს გუბერნიის შემამულეთაგან დებეშა მიუღია, ატობინებენ — მთელს გუბერნიის

სოფლის მუშების გაფიცვაა. შემამულეთაგან სოფ. თხოულობენ გაფიცულთა წინაღმდეგ სარკვევად.

ასევეა ზოლიციას გუბერნიისა. თავ. კოხუციას მამულში გაფიცვა დასრულდა, რადგან მუშებმა ვეელაფერი აისრულეს. სამაგაეროდ, მეორე მასრაში დაიწყო გაფიცვა. აქ მოავრობა ძალიან სასტოკად იქცევა. დღე არ გავა, რამდენიმე კაცი არ დაიჭირონ. მარტო 7 ივლისს ზოლიცაში ჩაიყვანეს და სეტუსადოში ჩასვეს 24 გლეხი და ერთი მღვდელი.

კურსკის გუბერნიის ლოგვის მასრაში გაფიცვა დასრულდა. შემამულეებმა ხელთსის მოუმატეს.

ხენიგოვის გუბერნიის ორ მასრაში გლეხებმა დაადგინეს, აჯარის ფულად, წინანდელ ციცი მანეთის ნაცვლად გაიღონ მხოლოდ შვიდი მან. დესეტინაში, სოლო თუ შემამულენი თანახმანი არ იქნებან, მოხნან მიწები და სიაჯარო ფული ხაზინაში შეიტანონ.

მუშათა მოძრაობა

მუშების მოძრაობა დღითიდღე იზღდება. არ არის ისეთი ქალაქი, სადაც არ იმართებოდეს კრებები, გაფიცვები. გაფიცულნი მუშები თხოულობენ თავის მდგომარეობის გაუმჯობესობას, ქირის მომატებას, სამუშაო დღის შემცირებას და სს. ვეელაზე უფრო შესანიშნავია მეზურეების გაფიცვა მოსკოვში, ბაქოს მუშების გაფიცვა, ქვა-მადნების მუშების გაფიცვა კასტრინოსლავის გუბერნიისა და გაფიცვა ადესის ნავთ-სადგურში. ადესში მატროსები გაფიცულნი იყვნენ ერთის თვის განმავლობაში და მიადწიეს თავის მიზანს: მათ შეუსრულეს ვეელა მოთხოვნილებანი და მატროსებმა დაიწყეს მუშაობა. მაგრამ ადესის გენერალ-გუბერნატორმა არ გაანთავისუფლა გაფიცვის დროს დატუსაღებული მატროსები. ამიტომ მატროსებმა სელახლა აიღეს მუშაობაზე ხელი და მათ შეუერთდნენ ნავთსადგურის ვეელა მუშები. — მუშები ვეელაგან ცდილობენ შეერთდნენ და კავშირები შეადგინონ. მრავალ ქალაქში დაარსდა ბოლო დროს მეზურეების, მეკრავების, ქვის მთელელების, მეტალეების, მეფენების, უბრალო მუშების კავშირები. ზოგაერთი კავშირი, მაგალითად მეზურეების კავშირი, ისე გაიზარდა, რომ მთელს რუსეთს მოედვა და შეერთა სხვადასხვა ქალაქების ერთი და იმავე ხელბობის მუშები. კავშირები ერთმანეთს მხარს უჭერენ და გაფიცვის დროს დასმარებას

უხეხენ ერთი მეორეს. გაფიცვის დროს მუშები ცდილობენ, სრულებით არ დალიონ არაფერი და სხვაგვარად მაგარი სასმელი, სასტიკად სდგენიან იმას, ვინც დაარღვევს ამხანაგების დადგენილებას. ვარძაგაში კი მუშები ზირდაზირ ძარცვავენ და ანადგურებენ მაგარი სასმელის ღუქებს. აგრეთვე უგულვან ვსედავთ იმასაც, რომ მეტი და მეტი შეგნება შედის მუშებში და მუშები თავგამოდებით ებრძვიან შავრახმელებს და სულიკანებს. მუშებმა კარგად იციან, ვინცა მათი მტერი, რომელიც არაფერს არ დაუთმობს მათ ნებუფილდობით და ამიტომ მხნეთ ემზადებიან ბრძოლისთვის.

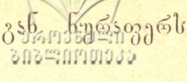
მოდრობა ჯარში.

თუ რა დრმად გაუღვამს ფესვი უკმეფიფილუბას კახაკებს შორისაც კი, რომელნიც უგულვად უფერო სანდო ბურჯობად ითვლებიან მთავრობისთვის, ამს ვვიხევენ კახაკების წერილები. დონის რესტოვის დეპუტატს ხარტახის მიუღია 4 აგნისს კახაკების მკათე სოტისსაცან (რომელიც რეინის გზებს დაარჯობს) შემდეგი განცხადება: „ძმობა და მამანა! მთელი რუსეთის ხალხის მიერ არჩეულნა და მწვეულნა ხელმწიფის მიერ! თქვენ უნდა დააკვიროფილდოთ რუსეთის ხალხი. ჩვენ ვთხოვლობთ, რომ გლეხებს მიწა მისცეთ. ამორჩეულნა მთელის საქრისტიანოსანა! მოგმართავთ თქვენ, როგორც დეიდლ ძმებს. ჩვენ, კახაკებმა, მივაცოვეთ მამა, მოხურებულა დედა, ცოლები მცირე წლოვან ბავშვებით. ისეც გავღატაკდით და გავწვალდით და ახლა ამს დაერთო მოუსვავლობა. გთხოვთ ჩვენ, ჯარში მიწვეული კახაკები, რომელნიც სმინელ სამსახურს ვეწვეთ: ვერაფერი ვერ გავიწვიავ ჩვენ უფროსებთან, რადგან ისინი გვსჯიან და სიკვდილს გვემუქრებიან, კატორგაში გავსავნიოთ გვამინებენ. ამ გვარ მუქარით გვამინებენ, რადგან ჩვენ ერთმანეთი ვეგნანება. ბნო რწმუნებულნო, გთხოვთ თავი შეიწუხოთ და ეცადეთ, რომ ჩვენ სახელში დავგვბრუნონ, აბრუნეთ ჩვენ მშობლებსედა, რომელთაც მძიმე შრომა არ შეუძლიანო.“

კ ა ნ ე ნ ი

სმირად ისმის ესლა სიტყვა „კანონი“. ბევრს ჭკონია, რომ სახელმწიფო სათათბირო ეცდება ისეთი კანონი გამოსცეს, რომ მშრომელ ხალხს მიწა და თავისუფლება მიერესო. სხვები კი, შირა-

ქით, ამბობენ, რომ სათათბიროსგან ყველაფერს გამოკლიათ.

ვინ არის მართალი და ვინ არის მტუყანი? აი ამის გამორკვევას საჭირო. მაგრამ ჯერ ერთი ვიკითხოთ, უგულა კანონი სამართლიანია? დიდი ხანი არ არის მას აქეთ, რაც ხალხს ჭვიდიდნენ თსმალეთში და სცვლიდნენ ძალეებში. მამინ ხალხს ადამიანსავით კი არ ექცოდნენ, არამედ როგორც ზირუტყუებს და უბრალო ნივთს. ისიც გაიხსენეთ, რომ ამს კანონით სხადიოდნენ და დარწმუნდებოთ, რომ კანონი მუღამ სამართლინა როდია.

მაშ ასე: კანონი არის სამართლიანი და უსამართლო. მაგალითად: ერთი კანონი ამბობს, არ შეიძლება არც ვისმეს მოკვლას და არც ქალების ნამუხისი ახდაო. ასეთი კანონი სამართლიანია. მაგრამ... მაგარიც ის არის, ასრულებენ ამ კანონს თუ არა? უგულამ ვიცით, რომ რუსეთში და და ჩვენშიაც გენერლები, ჯარის უფროსები, რახმის უფროსები, უბრალო აფიცრები, ჩაფრები, ჯარის კაცები და უსახები უმწველად სოცავენ და აწვადებენ ხალხს, ანადგურებენ და სწვამენ იმათ სახლ-კარს, ნამუხს სდიან ქალებს და ნორხ ქალიშვილებსაც კი. ამის კანონი არ არსებობს და მაინც ამ ვავბატონებს მთავრობას სრულიადაც არა სჯის, შირაქით, აჯილდოვებს კიდევაც.

ესლა ხომ სედავთ, რომ ისინი, ვისაც ხელში ძალა უჭირავს, ძლიან სამართლიან კანონსაც მხოლოდ იმ დრომდის ასრულებენ, სანამ ეს კანონი საჭიროა და სასარგებლო, ძლია კი მუღამ უფრო ძლიერთა ხელშია ხოლმე. ძლიერნი უფველთვის იმისთანა კანონებს სწერენ ხოლმე, რომ ამ კანონებით შეიძლებოდეს სუსტის დანახვრა. ეს კანონები რომ დავწვრილებით გადაშინჯოთ, დარწმუნდებოთ, რომ უგულა კანონი უსამართლოა და უფველნართ უსამართლობაც დაკანონებლია. თუ მაინც და მაინც სამართლიანი კანონიც არსებობს, ასეთი კანონი მხოლოდ იმისთვის არის დაწერილი, რომ ეს კანონი მხოლოდ დაბეჩავებულებს შეასრულებინონ, კანონების დამწერნი და ძლიერნი კი ამ კანონებს არ ასრულებენ. იმათ თავიანთი კანონი აქეთ. აი, მაგალითად, იმათი კანონი რას ამბობს:

ვინც ძლიერია, მართალიც ის არის.
სცდება ის, ვინც ჭვიქრობს, ვითომ ქვეყანას

კანონით განსაკუთრებულ. ქვეყანას მუდამ ძალა განსაკუთრებულ. ასე იყო ჩვენს დრომდე.

აქნობამდე შემამოყენი, შექარხნე-მეფეებრიკენი, მდიდრები, მღვდლები და მოხელენი ატყვევებდნენ ხალხს და ამ საქმეს არც კანონი უშლიდა, რადგან იმით ხელში იყო ძალა. ვეკლას კანონი იმით სსსარკებლად იყო დაწერილი. მართალია, ქალაქებზე დაწერილი კანონი იმით მცარტყველობასაც სსსდვარს უდებდა, მაგრამ ისინი ათას ხრიკებით გვერდს უქცევდნენ ასეთ კანონებს და არ ასრულებდნენ მას. ასეთი ხალხი დანატრულებზე ხსკლებია, მაგრამ ერთი ვაკითხვით, რისაგან მოხდა, რომ ძალა მათ ხელშია?

იმიტომ, რომ ხალხის გონება დასშულა.

იმით კარგათ იცინა ეს და ძალიან ცდილობენ, რომ ხალხი მუდამ სიბნელეში დარჩეს. ისინი სხვებს ნებანს აძლევენ სოფლებში სსსწავლებლები გასწავლან, მაგრამ მსწავლებლებს ნებანს არ აძლევენ, რომ გლეხებს ელანარკონ, არ აძლევენ ნებანს, რომ სოფელში კარგი წიგნები გაავრცელონ და სსმკითხველში აქონონ ხეიროანი გახეთქი და წიგნები.

თუ სოფელში ასეთი კაცი მივა, რომელიც გლეხების განათლებას მოისურვებს, განხდება ჩათუარი, ბოქაული, უხანდრში და ამისთანა კაცს არ ციხეში ჩაამწყვდევენ, ან სსდმე შორეულ ქვეყანაში უკრავენ თავს.

სხვადასხვა სოფლებისა და მწერების გლეხები რომ შეიკრიბონ თავიანთი კასსკინზე მოსაღასანარკებლად, მთავრობა მსმინვე ვვირდის მოჭვეება სოფლზე, „არიქა, ხალხი აჯანყდა“ და ვეკლას ციხეში ჩაამწყვდევენ.

ხომ ხელდავთ, რომ იმით, ვინაც ხელში ძალა და ხელმწიფობაა, ვეკლასზე ძლიერ სინათლისა ემინანთ. მართლაც და, რათ არის ჯარის კაცი მთავრობის მონა-მორჩილი? რათ და იმიტომ, რომ ხალხის გონება დასშულა. ავიდეთ თუნდ სსლდათი. ის თავის უფროსების ბრძანებით აწიოკებს, სოცავს უბრალო ხალხს და მათ ქონებას ანადგურებს. ის თავისვე ხელით აჭრის ეყლს, თავისვე ხელით ჭკუდავს ამ ბორკილებს, რომელთაც მონობაში უჭირავთ მოელი ხალხი და თვითონ სსლდათიც.

ჩიფარი, ზოლიციელი, ციხის ეარული — ვეკლასი ხალხის შვილები არიან. ვეკლასი ხელს უწიობენ ხალხის დანაგვრას, მის გადატყვება-გადარი-

ბებანს; ვეკლასი თავის ხელთ აკეთებენ სსსკილებს.

ერთხელ კიდევ ვამეორებთ, რომ ხალხის გონების ბრძლია, რომ ძალა და ბატონობა ხალხის ხელში კი არ არის, არამედ ერთი მუჭა მუქთასობების ხელში, რომელნიც ხალხის შრომათა და ნაყოფართ ცხოვრობენ, თვითონ კი არაიერს აკეთებენ და ვეკლასზე მდიდრები კი არიან.

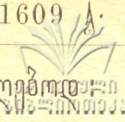
ეს ვაკობტონები მხოლოდ მსმინ დაჭკარკავენ თავიანთი ძალას, როცა ხალხი თავდას განხელს, როცა მიხვდება, რომ იგი თვითონვე ხელს უწიობს თავის შებოტვას. მსმინ მოკლება ბოლო მათ ბატონობას.

ანრილის დამლევეს სსსელმწიფოთ სსათობირთ შეიკრიბა. მის ხელში იყო ბატონობა? ემორჩილებოდა მას ჯარი, ეარხები და უხანდრები? არა, ჯარი და კასსკები მას კი არ ემორჩილებოდნენ, არამედ ისევ ძველ ბატონებსა და ბრძანებლებს.

ისინი წინანდებურად ემორჩილებიან თავიანთ უფროსებს, მათი ბრძანებით ხალხს ისევ უწვალოდ ულტავენ, აკლებენ, ახორბებენ და სწვავენ. უფროსები იმით აჯილდოვებენ, და ცარცვა-გლეჯილსა და ქალები გაუბატონებების ნებანს აძლევენ.

ხომ თქვენც დარწმუნდით, რომ სსათობირთ საქმე ვერ გაასწორა. ნუ იტყვიან; ვითომ სსათობირთ ბრძლი ეოთილიყოს, რომ მან ახალი და კარგი კანონები არ შეამუშავა. ესლა ხომ იცით, რომ კანონი აქ შუაში არ არის. ვისაც ხელში ძალა უჭირავს და ვინაც ბატონობს ამ ძლით, ის არასდროს არ დაემორჩილება სსმართლიან კანონებს.

ესლა იმით დიდი იმედი აქვთ ჯარისა და მის სიბნელიას. ისინი ვეკლასზე მეტად ესლა იმასზე ზრუნავენ, რომ ჯარის კაცს თვალები არ ახილდონ. საქმე იქამდე მივიდა, რომ ჯარის კაცს არ აკითხებენ სსსლიდან გაკზავნილ წერილებს, თუ ამ წერილებში მოხსენებულია, რომ ჯარის კაციც ადამიანია, რომ ისიც ხალხის შვილია, რომ იმასაც უნდა ჭქონდეს სინიდაისი. იმით კარგად ესმით, რომ მათთვის სსათობირთ კი არ არის სსშიში, არამედ ხმე ჭქმმარტობისა და სსმართლისა, რომელთაც შეუძლიანთ თვალთ აუხილდონ და გაანათლდონ ჯარის კაცი. მთავრობას ესმის, რომ იმ დღეს, რა დღესაც ეს მოხდება, იმის ბატონობას ანდერძი აკება, რადგან მას ძალა აღარ ექნება.

ზოგიერთები იტყვიან: რასთვის შეაკრძებს სოთახბირთ, თუ ვერაფერს გააკეთებდა?

მართალია, სოთახბირთს არაფერი გაუკეთებია, მაგრამ მისი შეკრება სსსრკებლად იყო.

ხალხმა აიჩნია თავისი სახლად კაცები, წარმომადგენლები და დაავალა მათ, რომ ხალხის საჭიროებას შეეტყობინებინათ მთავრობისათვის. აქამდის ხალხი ნორჩი და უსუსური იყო. მას გონება კარგად ვერ უჭრიდა, მას სწამდა, ვითომ ზეტერბურგში მთავრობის გული ეწვიან იმის გაჭირვებას, რომ მან არ იცის მისი ჭირ-ვარამი და როცა წარმომადგენლებისაგან გაიგებს ამ გაჭირვებას, მაშინვე დააკმაყოფილებს ხალხის სამართლიანი საჭიროებასა.

გავიდა დრო და ზეტერბურგში თავი მოიყარეს ხალხის არჩეულმა კაცებმა. მათ ხმა-მადლად მთელ ქვეყნის წინაშე აუწიეს მთავრობას ხალხის საშინელი უბედურობა და გაჭირვება. იცის ხალხმა, რომ მათმა არჩეულმა კაცებმა ზური და სამართალი სთხოვეს, სთხოვეს ისე, როგორც შვილი სთხოვს ხელმე მამას: მოწილებით და კრძალვით. მაგრამ მთავრობის ჭკუაში არ დაუჯდა ასეთი „მამობა“. მთავრობას არ მოეწონა ხალხის წარმომადგენლების მართალი სიტყვა და გარეკა სოთახბირთ და არც ზური მისცა და არც თავისუფლება. უაზარებო, სამხედრო და გაძლიერებულ დანების წესები, კეზეკუციები, ზარბაზნები და ტყვიის მტვორცნელები — აი ამით გასცა ზასუსი მთავრობამ ხალხის მოთხოვნას.

რუსეთის ხალხს კადეკ ჰქონდა მთავრობის იმედი, მაგრამ ესლად სამუდამოდ დაჰკარგა მან ნდობა მთავრობისადმი. ხალხს თვალები ახილდა და დანწმუნდა, რომ ის მთავრობისაგან ტყვიებისა, ზარბაზნებისა და მთარახების შეტს არაფერს მიიღებს.

მაშ ხუდარ იტყვიან, რომ სოთახბირთმ არაფერი არ გააკრძალა. მან საბოლოოდ ახილდა ხალხს თვალები. შორს არ არის ის დღეც, როცა ჯარსაც ახილებს თვალები.

მაშინ ხალხს გედარავინ შესრულებინებს უსამართლო კანონებს. მაშინ ხალხი გააძრკვებულის ძალით მოითხოვს მიწას და თავისუფლებას და მის სურვილს წინ ვაღარავინ გადაელობება.

კარ—ი.

რედაქტორ-გამომცემელი მ. ადამაშვილი.

ახალ ხელისმომწერთა საყურადღებოდ

„გლახის“ პირველი № რედაქციაში აღარ მოიპოვება (დაიბეჭდა 3000), ამიტომ ახალი ხელისმომწერნი ამ №-ს ვერ მიიღებენ.

„გლახის“ ავანტაბი პროვინციებში.

ქ. ქუთაისი: ქალაქის საბჭო, ვიქტორ მახვილამე. წიგნის მალიზია „კოლხიდა“.

ქ. ბათუმი: ქალაქის საბჭო, პ. გამყრელიძე.

სადგური სასური: კასირი გიორგი ჩარხიშვილი.

ჭიათურა: ბ. ბერიძე. ილიკო კაკაბაძე.

ფვირილა: წიგნის მალიზია გაჩეჩილაძის. პლატონ ლეკავა.

ფოთი: ონისიმე ყვანია. მიხეილ ესაკია.

სამცრელია: კირილე კობრეიძე.

დიდი-ჭიხაძისი: ნიკოლოზ სოსელია.

ქ. გორი: მინა აღუაშვილი.

ქ. დუშეთი: მღვდ. ტატუნაშვილი. ზაქ. სვიმონიძე.

ქ. თელავი: ივანე პაატაშვილი.

ქ. სიღნაღი: გიგო შაიშვილაშვილი.

დ. ზონი: მოსიკო ქელიძე.

დ. ცხინვალი: ნიკო კასრაძე.

ქ. ოზურგეთი: პარმენ თოთიბაძე და გაზეთის ბიურო ტულუშისა.

ქ. ზოზუმი: ბ. მიძიგური. ბ. თეოდ სხროკია.

ქ. ახალციხე: კოსტანტინე გვარამაძე.

ყველა ზემოხსენებულ პირებთან მიიღება ხელის მოწერა გაზეთ „გლახზე“

ყოველდღიური საზოლოტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

უ რ ო მ ა

სურათებთან და მაცებით

ფასი გაზეთისა:

კავკასიაში და რუსეთის ყველა ქალაქში გაზეთით ერთის წლით	7 მან.	საზღვარ-გარედ გაზეთით ერთის წლით	11 მან.
ეთის თვით	50 კაპ. სურ.	ერთის თვით	1 მან.
დამატებითი	80 კ.		

პირველ ივნიშიდგან წლის დამლევამდე გაზეთი ეღირება 4 მან.

კანტონის ადრესი: ვანქის დიდი ქუჩა, სხლო მარტინუხოვისა.

სტამბა „იღმალნი“ (მ. დ. კიკნაძისა) ნიკოლოზის ქუჩა, მილოვის სახლი № 6.